

ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНІ ЗАСАДИ СОЦІАЛІЗАЦІЇ ВИХОВАНЦІВ ЗАКЛАДІВ СОЦІАЛЬНОГО ПІКЛУВАННЯ В КНР

Для людського суспільства проблеми соціальної адаптації сполучені з проблемами соціальної безпеки, стабільності та розвитку. Таким чином, наскільки суспільство наблизилося до відповіді «як краще і яким чином» вирішити проблеми дітей, які залишилися без піклування батьків, наскільки ця категорія клієнтів соціальної роботи здатна до успішної соціальної адаптації до нормального життя в суспільстві, наскільки ефективні сучасні соціальні технології, наскільки продуктивні методики соціальної педагогіки - всі ці питання неодмінно актуальні і для окремої людини і для суспільства в цілому.

Актуальність проблеми пошуку дієвих підходів до вирішення питань соціалізації (соціальної адаптації) дітей-сиріт до навколишнього їх дійсності не викликає сумнівів. Соціалізація - це процес засвоєння дитиною соціального досвіду, системи соціальних зв'язків і відносин. Вона передбачає активну участь самої людини в освоєнні культури людських відносин, системи соціальних ролей, необхідних для успішного життя, і здійснюється як в умовах стихійного взаємодії людини з навколишнім середовищем, так і в процесі цілеспрямованого виховання. Варіативним залишається понятійний апарат даного процесу, який може включати в себе як трактування загального поняття соціалізації та синонімічного йому поняття соціальної адаптації, так і характеристики даного процесу за складовими (соціалізація трудова, громадська, особистісна, сімейна, екологічна тощо)

Однак для дітей-сиріт і дітей, позбавлених батьківського піклування, дана проблема стоїть особливо гостро, оскільки «сімейні» діти проходять весь шлях соціалізації одного разу (можливо, з корекцією відхилень, але чіткою спрямованістю), в той час як діти-сироти змушені постійно проходити процес адаптації до нових умов і цінностей (ресоціалізація), відмови від старих

поглядів (де-соціалізація) внаслідок зміни умов життя та системи соціального оточення.

Сучасні вчені визнають, що чим частіше дитина змінює соціальну сферу життя (чим частіше їй доводиться проходити ресоціалізуюче коло), тим нижче рівень успішності цього процесу внаслідок наявності у дитини внутрішнього протиріччя та конфлікту попереднього досвіду. Тому, зокрема у КНР, діти, які проходили ресоціалізуюче коло більше 3 раз (наприклад, біологічна родина – родичі - вулиця – дитячий будинок = 4 кола соціалізації) не є рекомендованими для всиновлення, оскільки з такими дітьми повинний працювати професійний персонал, а «нові» батьки не мають відповідного рівня професійної освіти. Такі діти виховуються зазвичай в дитячих поселеннях, де основним соціалізуючим фактором є умови життя на необхідність знаходити загальну мову з іншими заради спільного добробуту.

Основною характеристикою системи організації закладів соціального піклування про дітей-сиріт є їх спрямованість на колективні форми виховання. Через це такі форми соціального піклування як сімені дитячі будинки (де виховуються 3-6 дітей), патронажні родини не є популярними в КНР. Усі діти-сироти в країні виховуються в дитячих будинках різної форми підпорядкування або в дитячих селищах.

Сьогодні дитячі будинки в КНР майже 100% є державними, незначна кількість організовується органами місцевого самоврядування, але вони скоріше можуть бути віднесені до закладів інтернатної освіти для дітей, які виховуються в неповних сім'ях або родина знаходиться у скрутному матеріальному становищі. У дитячих селищах-комунах (на сьогоднішній день в КНР їх 15) в цілому виховуються 8750 дітей-сиріт. Їх життя побудовано за принципом перебування в трудовому таборі: діти розділені на загони у відповідність з віком, організовано спільне харчування в їдальнях, проживання в гуртожитку.

До основних форм соціалізації дітей-сиріт в закладах соціальної опіки про дітей-сиріт в КНР можна віднести:

Психологічний настрій суспільства. Китайці не виокремлюють дітей-сиріт у спеціальну групу населення, яка вимагає до себе особливого ставлення чи додаткових привілеїв. Вважається, що саме завдяки максимальній інтегрованості дітей-сиріт до суспільного та громадського життя можна уникнути упередженого ставлення суспільства щодо вихованців дитячих будинків та інших закладів соціального піклування, а також збудувати суспільство рівних можливостей та уникнути дискримінації за принципом походження.

Організація життя в закладах соціального піклування. Більшість дитячих будинків в містах мають у своєму складі кілька відділень: будинок дитини, дитячий будинок (діти до 14 років), відділення для інвалідів і будинок престарілих. Вважається, що така структура допомагає дітям-сиротам відчувати себе потрібними, ліквідує у них комплекс неповноцінності (є ще більш нещасні, ніж вони, що потребують їхньої допомоги), привчити їх до турботи про інших людей, дати їм відчути любов і вдячність з боку дорослих (старих), зберегти вертикаль поколінь, яка традиційно присутня у родині.

Розширення соціального простору та соціальних контактів дитини-сироти. Дитячий будинок - це місце проживання дитини-сироти. Для отримання освіти діти направляються у звичайні середні школи.

Діяльність іноземних громадських і благодійних організацій. У великих містах КНР діють різні благодійні навчальні центри, що були організовані іноземцями. Їх метою є фінансово і освітньо підтримати китайських дітей. В основному, такі центри організовуються, благодійними та громадськими організаціями, які пройшли акредитацію в Китайському міністерстві Юстиції і не мають у своєму статуті положень про національну спрямованість діяльності на території КНР (підтримка представників однієї з

малих національностей, сепаратистські положення і т.д.). Діяльність таких організацій також спрямована на полегшення процедури усиновлення китайських сиріт іноземними громадянами та організацію мінімального побуту дітей, які не мають право на державне утримання в дитячих будинках (як правило, це безпритульники).

Опора на Трудове виховання. Щодо організації трудової діяльності вихованців дитячих будинків, то зачастую саме фізичний труд та його плоди є майже єдиною умовою урізноманітнення харчування вихованців. 100 % дитячих будинків в сільській місцевості мають сільхозгосподарчі ділянки, де вихованцями вирощується городина, та більшість мають птицю. Деякі дитячі селища, які виникли на місцях сільгоспкомун, також отримують замовлення від місцевої громади та від держави на вирощування певних видів рослин. Також в сільських комунах є виробничі території, де місцеві бізнесмени можуть офіційно розміщувати замовлення на виготовлення сувенірів, біжутерії тощо. Вважається, що такі випадки співпраці бізнес сектору та дитячих будинків несуть багато користі останнім, оскільки, по-перше, дають будинкам додаткові фінанси та поліпшують умови проживання дітей, по-друге, дають дітям «професію у руки».

Усунення упередженості щодо дітей-сиріт в суспільстві. За сприяння національного телебачення КНР в країні вдало йде соціальна програма «Ми всі – китайці», частинами якої є заходи з усунення упередженості за національною ознакою, соціальним походженням, а метою – підвищення самооцінки населення і підкреслювання значимості *кожного* жителя КНР для будівництва світлого майбутнього в країні. В рамках цієї програми, зокрема, проводяться зустрічі з колишніми вихованцями дитячих будинків, які стали відомими митцями, отримали посади в урядах провінцій або в Пекіні, організували прибуткові підприємства тощо.

Наявність спеціального статусу «дитина народу», який присвоюється вихованцям дитячих будинків за їх згодою, дозволяє поза конкурсом подавати документи в профільні виші країни, які є галузевими для патронів та шефів дитячого будинку, де виховувалася дитина (якщо дитячий будинок знаходився під шефством підрозділу МВС – командні та воєнні виші). Також, цей статус гарантує, що дитина буде забезпечена житлом, місцем роботи за профілем, таким дітям оказують привілеї при вступі до лав збройних сил КНР (дуже почесне та соціально значима професія з добрим матеріальним забезпеченням), поліції, елітних військ тощо. У країні існують квоти, за якими навіть приватні фірми мають мати серед своїх співробітників випускників дитячих будинків. Держава пильно відстежує виконання норм за цими квотами, а їх нехтування призводить за закриття підприємства.

Китайська держава проводить цілий комплекс заходів, які мають як вузьку (спрямовані суто на вихованців закладів соціального піклування країни), так і загальнонаціональну спрямованість. Соціалізація дітей-сиріт в країні вважається не суто педагогічною та психологічною справою, якою повинні займатися фахівці відповідних закладів освіти, але у цьому приймає участь усе суспільство. Також паралельно ведеться робота щодо соціальної адаптації суспільства до життя з дітьми-сиротами як органічною частиною населення.